

Kritinio mąstymo užduotys

Tolerancija

1. Užduotis. Dialogas

Kas yra praktinė tolerancija?

Dirbdami poromis remkitės Leonido Donskio palyginimu: „Tolerancijai reikia žmones ruošti lygiai taip pat kaip santuokiniam gyvenimui, kad jie suprastų, kas yra atsakomybė kitam žmogui.“ Įrašykite savo vardus ir pradėkite pokalbį gretindami toleranciją ir santuoką.

Parašykite stulpeliu tiesioginių analogijų, kurios jums asocijuojasi su žodžiais tolerancija – tai..., santuoka – tai.... Išrinkite dvi viena kitai prieštaraujančias sąvokas, apibūdinančias santuoką ir toleranciją (priešingų reikšmių žodžių poras). Tokios metaforos kaip „suspaustas konfliktas“ atskleidžia paradoksalią, tačiau labai vaizdingą prasmę. Taip kuriamas naujas metaforų žodynas, pavyzdžiui, pavojinga taika, įkalintas laikas, pasyvus blogis, pražūtinga sėkmė ir t. t. Įsivaizduok, kad esi vedęs arba ištekėjusi (asmeninė analogija). Penkias minutes dalykitės kylančiomis mintimis ir jausmais rašydami juos dialogo lange. Pabandykite įsijausti į sutuoktinių santykį (pvz., skirtingo amžiaus, tautybės, rasės, profesijų, pomėgių ir pan.).

Aptarkite asmenines savybes, reikalingas sėkmingai santuokai ir tolerantiškam žmogui. Pasirinkite po vieną analogiją ir ją vartodami parašykite trumpą dviejų minučių trukmės apibendrinimą, iš kurio būtų aišku, kodėl tolerantišku žmogumi ne gimstama, bet tampama.

Sukurk dialogą

2. Užduotis. Palyginimas ir sugretinimas

Du žemynai, dvi tolerancijos tradicijos

Perskaityk Leonido Donskio straipsnio *Tolerancija – tai kasdieniai išmėginimai* ištrauką ir atkreipk dėmesį į šiuos aspektus:

- *amerikiečių aplinka ir europiečių aplinka;*
- *filosofijos vaidmuo ir religijos reikšmė;*
- *anksčiau ir dabar;*
- *politinis žodynas ir kasdienė patirtis.*

Amerikiečiai tam tikroje terpėje yra tolerantiški todėl, kad yra gimę kaip daugiatautė politinė bendrija ir neturi *savo – svetimo* priešpriešos, kurią turi europiečiai. Amerikiečiai gali tave kviesti į namus jau antrąjį pažinties vakarą – jie tiesiog nesupranta, ką reiškia svetimas. Jei moki angliškai, gyveni šalia ir esi geras žmogus, nėra jokios problemos. Šia prasme jie tolerantiški, bet nesu tikras, ar tolerantiškesni už europiečius kitose srityse, pavyzdžiui, susidūrę su daugiakalbyste – amerikiečius trikdo kalbėjimas ne anglų kalba, o europiečių – ne. Viskas priklauso nuo tolerancijos aspekto. Tolerancijos ištakos yra ir filosofinės (Sokrato etinis intelektualizmas), ir religinės: krikščionybės vaidmuo ir įtaka tolerancijos formavimuisi nekelia jokių abejonių. Moderniaisiais amžiais tai buvo veikiau aristokratų pozicija, neretai filosofų, pabrėžianti gebėjimą sugyventi ir sutarti su tais, kurie kitaip jaučia ir mąsto. Bet vėliau to savo aristokratizmo ir religinės auros tolerancija pradėjo netekti – ji buvo rutinizuota. Gerai, jei daugiau žmonių supranta, kad tolerancija, jeigu ji ne karikatūrinė ir nepainiojama su abejingumu (kurį Vytautas Kavolis laikė socialine patologija), reiškia, jog negalima žeminti kito žmogaus. Tada jie gina svetimą orumą, suprasdami, kad tikrai su oriu žmogumi galima kurti laisvą santykį visuomenėje, nes juk draugai, mylimieji – tai laisvų žmonių sąjunga. Blogai yra tai, kad šią sąvoką politiniai technokratai ar biurokratai suniekina, iškraipo, instrumentalizuoja ir paverčia tokiu nieko nereiškiančiu blizgučiu, kurį naudoja, kaip nori. Taip ir matau anekdotišką situaciją, kai koks nors aukštas pareigas einantis Briuselio biurokratas kalba apie privalomą toleranciją, bet pats apsistato tik savo rato ir kultūros žmonėmis, kad būtų paprasčiau. Ką reiškia tolerancija? Tai kasdieniai, labai nelengvi, žmogiški išmėginimai. Tolerancijai reikia žmones ruošti lygiai taip pat kaip santuokiniam gyvenimui, kad jie suprastų, kas yra atsakomybė kitam žmogui. Tolerancijos reikia mokyti – atsakingai ir nebanaliai.

Plačiau:

Amerikiečių
tolerancija

Kriterijai

Europiečių
tolerancija

Socialinė aplinka
Kaip istoriškai kei-
tėsi požiūris, pvz.,
į skirtingų
rasių žmonių
orumą?

**Filosofijos
vaidmuo**
Kokios buvo
filosofinės toleran-
cijos ištakos?

Religijos reikšmė
Kiek svarbi religinė
tolerancija anksčiau
ir dabar?

Amerikiečių tolerancija	Kriterijai	Europiečių tolerancija
	<p>Politinis žodynas Tolerancija propaguojama ar sukarikatūrinama?</p>	
	<p>Kasdienė žmonių patirtis Kaip pasireiškia lyčių tolerancija šeimoje?</p>	

Panašumai

Vakarų šalyse gyvuoja tolerancijos tradicija, kurią galima apibūdinti kaip...

Skirtumai

Įvardyk bent du aspektus, kuo skiriasi europiečių ir amerikiečių tolerancijos samprata.

3. Užduotis. Išvadų darymas

Tolerancijos sampratos dvilypumas, jos vertė ir grėsmė.

Leonidas Donskis straipsnyje *Tolerancija – tai kasdieniai išmėginimai* kalba apie tolerancijos sampratos dvilypumą, iš kurio kyla ir tolerancijos nuvertėjimo grėsmė. Perskaityk tekstą ir parašyk savo išvadas bei mintis apie toleranciją.

Vieni mano, kad Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir žmogaus teisių principai yra būtent tai, kas yra arčiausiai praktinės tolerancijos, bet yra ir tokių, kurie kritikuoja tą pačią deklaraciją, manydami, jog ji yra atgyvenusi ir neaprepia naujų įtampų bei konfliktų. Į jų klausimą neįmanoma atsakyti techniškai, sausai – tai labai gyvas žmonių pasirinkimas, priklausantis ir nuo švietimo, ir nuo mokyklos darbo, kartais net nuo santykio su tikėjimu, bendruomene, tėvais, nuo to, ar tolerancija žmogui yra viso labo dalykas, kurį reikia išmokti kaip „nekalbėk, ko nereikia“, ar šis tas daugiau.

Man pačiam tokie dalykai atrodo kaip tolerancijos karikatūra. Priešingai, kartais aš verčiau pasireнку kalbėti apie nepatogius dalykus, kurie parodo mano pagarbą kitokiam žmogui. Manau, pavojingiausi yra vakuumas ir tylą, nes tylą – neapykantos pribuvėja. Kai žmonės nėra abejingi vieni kitiems, jie kalba, o tai jau gerai. Tačiau nestinga ir lazdos perlenkimų – pavyzdžiui, yra manoma, jog pasaulietiškas, agnostiškas žmogus visą laiką teisingas ir jeigu tikrai nustumsi į šoną visus religinius ginčus ir kalbėsi tik apie labai žemiškus dalykus, automatiškai būsi tolerantiškas. Anaiptol. Aplinkui man tenka matyti žmonių, kurie formaliai savo pažiūromis turėtų būti panašūs į mane (kad ir tarp liberalų), tačiau jie yra netolerantiški, tarkim, krikščionybei, net mėgina prievartauti tikrovę, norėdami, kad katalikų kunigai mąstyti kaip sekuliaristai, o tai yra nonsensas – jie neturi taip mąstyti ir nemąstys.

Kaip susijusios Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir praktinė tolerancija?

A large, empty rectangular box with a light green background and a darker green border, intended for the student's response to the question above.

Tavo mintys...

Kiek tau svarbi tolerancija?

A large, empty rectangular box with a light blue background and a darker blue border, intended for the student's response to the question above.

Kaip manai, kas daugiausia lemia autentiškos, vidinės tolerancijos ugdymąsi?

A large, empty rectangular box with a light green background and a darker green border, intended for the student's response to the question above.

Ko galima pasimokyti iš filosofo L. Donskio minčių?

A large, empty rectangular box with a light blue background and a darker blue border, intended for the student's response to the question above.

Kritiškai įvertink autoriaus mintis nuvertėjusią toleranciją kaip karikatūrą ir jos grėsmę.

Kiek jūsų klasė tolerantiška: koks jūsų požiūris į tikybos pamokas lankančius bendraklasius? Su kuo (ne)norėtum sėdėti viename suole ar (ne)gyventi kaimynystėje? Kodėl?

